

דף מקורות (2) – טרף, כשר וחלק, יסודות ולמעשה ניצבים תשפ"ב

א. "זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה"

א. משנה מסכת חולין פרק ג משנה א

אלו טרפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נשברה השדרה ונפסק החוט שלה ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום הריאה שניקבה או שחסרה רבי שמעון אומר עד שתינקב לבית הסמפונות ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה רבי יהודה אומר הגדולה טפח והקטנה ברובה המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ נפלה מן הגג נשתברו רוב צלעותיה ודרוסת הזאב רבי יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס **זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה** :

ב. תלמוד בבלי מסכת חולין דף מג עמוד א

אמר עולא, ח' מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני : נקובה ופסוקה, נטולה וחסורה, קרועה ודרוסה, נפולה ושבורה...

ג. תלמוד בבלי מסכת חולין דף נז ע"ב-נח ע"א

אמר רב הונא : סימן לטרפה - י"ב חדש. מיתבי : סימן לטרפה - כל שאינה יולדת, רשב"ג אומר : משבחת והולכת - בידוע שהיא כשרה, מתנוונה והולכת - בידוע שהיא טרפה, רבי אומר : סימן לטרפה - שלשים יום, אמרו לו : והלא הרבה מתקיימות שנים שלש שנים! תנאי היא... והלכתא : בזכר - כל שנים עשר חדש, בנקבה כל שאינה יולדת.

ד. רמב"ם שחיטה יב-יג

(יב) ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות.

(יג) וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך.

ה. רמב"ם שחיטה יא, א

כל בהמה או עוף שנולד בהן ספק טרפות מטרפות אלו, כגון בהמה שנפלה ולא הלכה, או שנדרסה בידי חיה ואין ידוע אם האדים בשר כנגד בני מעים או לא האדים, או שנחבסה גולגלתה ואין ידוע אם רובה או מיעוטה וכיוצא בדברים אלו, אם היה זכר ושהה שנים עשר חדש הרי זו בחזקת שלימה כשאר כל הבהמות, ואם היתה נקבה עד שתלד, ובעוף בזכר שנים עשר חדש, ובנקבה עד שתלד כל הביצים של טעינה הראשונה ותטעון טעינה שנייה ותלד.

ו. שו"ת הרשב"א חלק א סימן צח

...תשובה אם ראית ושמעת מי שמיקל ומכשיר ביתרת או בכל מה שמנו חכמים מכלל הטרפיות אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהיה כזאת בישראל. וכל מי שמכשיר זה נראה בעיני כמוציא לעז על דברי חכמים. והריני מאריך עמד בדבר זה כדי שיהא לך ולכל ירא וחרד בדבר השם גדר בנויה. ולא יעשו דברי חכמי ישראל המקודשים כגדר הדחיה ועלה שועל ופרץ. הרי שמנו חכמים במשנתנו באלו טרפות (דף מ"ב) שמונה עשר טרפיות נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת וכו' וקטני בסיפא דמתניתין זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה. ואמרינן עלה בגמרא דתנא דמתניתין אית ליה טרפה אינה חיה ומאי דתנא דלא תנא לא תנא. ואתיא בזה הכלל ועל זה הכלל סמכו להוסיף בסג"ר ושב שמעתתא. ועוד היו מקצת החכמים מוסיפין והולכין בטרפיות במה שאינה חיה כפי סברתם וסומכין על הכלל הזה. כר' יהודה (דף נ"ז ב) שהיה אומר אם נטלה הנוצה טרפה. ורבי שמעון בן חלפתא כדי להוציא מלבו של רבי יהודה הטילה עליה עור של טרסיים והניחה בתנור עד שהגדילה כנפים האחרונים יתר מן הראשונים. **ועל הטרפיות האלו הנוספים על הטרפיות המנויות והמוסכמות וכן על כל ספק הטרפיות כגון ספק דרוסה וכל כיוצא בזה אמרו סימן לטרפה י"ב חודש ובנקבה כל שיוולדת.** שעל אותה של רבי יהודה ורבי שמעון בן חלפתא אמרוה בגמרא להחיה דרב הונא דאמר סימן לטרפות שנים עשר חודש...

ז. בית יוסף יורה דעה סימן נז אות יח ד"ה כתב בעל

ומ"ש בה"ג ואמרו רבנן לזכר י"ב חודש וכו' עד ותלד. מסקנא דגמרא בפרק אלו טריפות (נח). ונתבאר עוד שם בגמרא דבעוף ממתניין לה עד שתלד כל הביצים של טעינה ראשונה ואם אחר כך חזרה לטעון והטילה ביצים כשרה שאילו היתה טרפה לא היתה טוענת : ... כתב הרשב"א (בתשובה ח"א סימן צח) שנשאל על בהמה שנמצאת יתרה אבר מאותם איברים שהיא נטרפת בהם ועברו עליה י"ב חודש אם נכשיר אותה ואף על פי שראיתי מי שמכשיר אני רוצה לעמוד על

דעתך והשיב אם ראית מי שמכשיר אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהיה כזאת בישראל וכל מי שמכשיר זה נראה בעיני כמוציא לעז על דברי חכמים והאריך הרבה בדבר :

ח. דרכי משה הקצר יורה דעה סימן נז אות (יב)

(יב) [נסיים שם] כי לא נתנו שיעור של י"ב חודש אלא על ספק טרפה דרוב טרפות אינן חיות י"ב חודש אבל אם רואין ודאי טרפה לא מהני י"ב חודש והאריך הרבה בדבר ועיין שם בתשובותיו סימן צ"ח וכן כתב בספר תולדות אדם וחווה נתיב ט"ו אות כ"א (קלב א) :

ט. שולחן ערוך יורה דעה נז, יח

יש מי שאומר בכל מקום שהוזכר שם בדיקה כגון בדרוסה נפולה ושבורה, בדורות הללו ליכא למיקם אבדיקה שפיר ולית ליה תקנתא אלא לשהויי שנים עשר חדש או בנקבה שתתעבר ותלד, וכן בעוף אם גמרה להטיל כל הביצים של טעינה ראשונה ושהתה כ"א יום ואח"כ חזרה להטיל ביצים, כשרה. וכן אם לא הטילה ביצים מעולם אם שהתה אחר שנולד בה ספק טרפות כ"א יום והתחילה להטיל ביצים כשרה. ויש אומרים שגם בזמן הזה בודקין, אלא שצריך לזהר להביא כל הבקיאם בדבר.

הגה: ואנו בדורות האחרונים אין בקיאין בבדיקה, ולכן המנהג להטריף כל דבר שיש לו ריעותא ואין סומכים על בדיקתנו כלל, ולכן יש לנהוג כסברא הראשונה (א"ז) והגהות מיימוני ומרדכי ס"פ בהמה המקשה וכל האחרונים) ויש מחמירין עוד דכל שצריכין להשהותו שנים עשר חדש חיישין לתקלה, ואפי' אינו אלא אחד העומד בספק, ואין למכרו חי לא"י רק ימיתנו קודם, שמא יחזור וימכרנו לישראל (מרדכי וסמ"ק והגהות מיימוני וע"ל ס"ס כ"ג) וכן הוא המנהג במדינות אלו וכל מקום שהוא ודאי טריפה, אף על פי שנשתתה י"ב חדש והוא חי, אסור (רשב"א סימן צ"ח ור' ירוחם ושאר האחרונים).

י. ש"ך יורה דעה נז, יח (ס"ק מב-מח)

(מב) אלא לשהויי כו'. ומשמע דאפי' לודאי דרוסה מהני שהייה י"ב חודש או כשתלד כיון דאית לה בדיקה ומי"ש הר"ב בהג"ה דלודאי טרפה לא מהני י"ב חדש היינו דוקא ודאי טרפה ממש משא"כ הכא דבבדיקה מתכשרה...

(מח) וכל מקום שהוא ודאי טרפה כו'. בתשובת הרשב"א ... ומשמע מדברי הרשב"א שם דצ"ל הא דהיא חיה י"ב חדש ע"כ נס הוא אבל עכ"פ טרפה היא אבל מהרש"ל פא"ט סי' פ' כתב דהטעם דטרפה הוא שאין כמוה חיה רובא דרובא אבל מיעוטא דמיעוטא חיה אף על גב דטרפה היא ע"ש. ומשמע מדברי מהרש"ל שם דבמקום דאיכא פלוגתא בין הפוסקים אי חזינן דחיה י"ב חודש כשרה ודברים נכונים הם ומכל זה מבואר דלאו דוקא יתרת אבר דאע"פ דהשואל הזכיר יתרת אבר מ"מ הרשב"א בכל ודאי טרפה אסור וזה פשוט דלא כהעט"ז דמשמע דמחלק בהכל ע"ש מיהו בתשובת הרשב"א שם כתב דיתרת טרפה מטעם אחר שלא אמרו שהיתרת אינה חיה אלא כך אמרו שהל"מ שהיתרת כנטול דמי וכל שאילו ינטל אינה חיה י"ב חודש אפילו מעתה שלא נטל טרפה כאילו נטל ואף על פי שהוא מרבה כחול ימים עם יתרונו עכ"ל ולפ"ז אפילו בספק יתרת לא מהני שהייה ומי"מ מהרש"ל שם כתב שהתירוץ הראשון שדחה הוא עיקר וכן מוכח לקמן סי' פ"א ס"ק ה' דאף בספק יתרת מהני שהייה י"ב חודש ונראה דגם הרשב"א לא קאמר אלא בודאי יתרת כדי שלא להכחיש דברי חז"ל אבל לא בספק יתרת ודוק ועי' עוד מדינים אלו בסימן פ"א ס"ב :

יא. פניני הלכה כשרות ב', פרק כ, ג, הע"ש 4

יש אומרים שרק לגבי ספק במציאות מועילה הכרעת י"ב חודש, אבל לא למחלוקת הפוסקים, שכן לדעת המחמירים מדובר בטריפה ודאית, וי"ב חודש לא מועילים (דעת קדושים יו"ד לה, כט; עמק הלכה יו"ד ח; משפטי עוזיאל ב, ג). אולם לדעת רובם המכריע של הפוסקים, כשם שאם יש ספק אם בהמה מסוימת נטרפה, אם תחיה י"ב חודש או תמליט – כשרה. כך כאשר ישנה מחלוקת פוסקים לגבי סוג טריפה מסוימת, אם תחיה י"ב חודש או תמליט – כשרה (מהרש"ל ביש"ש חולין ג, פ; ש"ך שם מח; פרי"ח יו"ד נז, נ; תורת זבח, פלתי שם י; חקרי לב, פמ"ג; חתם סופר, מהר"ם שיק, פרי תבואה, חכמת אדם שער או"ה יד, כט; זבחי צדק, בית יצחק, מלמד להועיל ועוד רבים). לא זו בלבד, אלא שרבים סוברים שאם אנו בטוחים שפגם זה שעליו נחלקו הפוסקים, בפועל אינו גורם למיתה, שכן אלפי אלפים של בהמות עם פגם זה חיות יותר מי"ב חודש ומתעברות וממליטות – ניתן להכריע שהלכה כדעת המקילים (חתם סופר ה, לה; שואל ומשיב ח"א ג, פא; עטרת שלמה טז, ז). וכן עולה מהמקילים לכתחילה למעך סרכות על סמך הניסיון שהן אינן מתות (בית אפרים, ערוה"ש לט, קי). מנגד, יש אומרים שרק לגבי בהמה מסוימת אפשר להקל אם חייתה י"ב חודש או התעברה, אבל לא ניתן להכריע באופן עקרוני על פי המציאות שהלכה כדעת המקילים (חקרי לב ח"א יו"ד כה; פרי תבואה יו"ד ב; בית יצחק יו"ד ח"א סא, יב). אמנם נראה שגם הם החמירו מפני שלא היו בטוחים שאכן המציאות נבדקה כראוי, אבל אם הדבר היה מוכח, יתכן שהיו מקילים.

יב. סיכום

במשנה מובא הכלל שטרפה אינה חיה וכך נפסק להלכה בספקות, מוסכם בראשונים שאין להוציא טריפות לאור כלל זה, אלא רק להשתמש בו בספקות: לדעת הרמב"ם אין לשנות את התריפות כיוון שזה ככל גדרי ההלכה שנקבעו על פי חכמים. לענ"ד יש להבין לשיטתו שבסנהדרין יהיה אפשר לשנות את הכללים.

הרשב"א כתב דברים דומים אלא שהוא חשש להוציא לעז על חז"ל ולטעון שהם טעו. למעשה הרמ"א כמעט גזר את דין הספק ביחס לבהמה שנטרפה אלא שהמהרש"ל המובא בש"ך נותן לספק משקל גדול ככלי להכריע במחלוקות הפוסקים. לעני"ד שיטת המהרש"ל נובעת מההבדל בין הרמב"ם לרשב"א: לפי הרשב"א עלינו להגן על עמדת חז"ל ולראות אותה כמעין גזירת הכתוב וממילא הכלל לא אמור לכוון אותנו בדרכי ההכרעה, ואילו לפי הרמב"ם יתכן מאוד שהכלל ישאר רלוונטי גם במציאות של ספקות. ונראה שהדברים תואמים את המחלוקות למעשה בסוגיות סריכת הריאה.

ב. סריכת הריאה

יג. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף ט עמוד א

ומה שחששו להן חכמים ואבותינו הראשונים ומנהג אבות קדושים קדמונים יותר לבדיקת הריאה משאר שמונה עשר טרפות, יש מפרש מפני שסריכת הריאה דבר מצוי ולמיעוט מצוי חששו למיעוט שאינו מצוי לא חששו, וכתב רבינו הרב ז"ל שאין טעם זה מספיק שא"כ תהא כל ריאה צריכה ניפוח שאין סריכת אסורה אלא מחמת חשש נקב ואף על פי שיש קצתן יולדות מחמת ריר חששו לסריכות הבאות מחמת נקב ואם לסריכות הבאות מחמת נקב חיישין ניחוש לנקב בלא סריכת, והעלה הוא הענין בטעמים נכונים, האחד כדי להסיר המכשולים לפי שהסריכות ניכרות לעינים ועם שהן מצויות אם לא היינו בודקין יבא הדבר לידי הפסד גדול ורבו המכשולים פעמים שימצא האחד סריכת בריאה ויחזור על כל לוקחי הבשר לשבור כליהם ולהריץ מאכלו לפני כלבו ואפשר שיחוס עין מי שאינו הגון על ממונו והתקצף וימלא בטנו מן האיסור אחר שנודע אבל שאר הטרפות שהן תלוין בנקב או בענינים דקים ושאין מצויין לא חשו להן חכמים. ועוד טעם אחר בדבר שהוא קרוב ומזומן לראותו כגון הריאה שאם יש בה סריכת מיד תראה לעינים בפתיחת הבהמה אם אינו בודק נראה כמעלים עינו מן האיסור

יד. פניני הלכה

סריכות הן גידולים שנסרכים ומתפשטים על דופן הריאה ויוצרים הדבקות שנמשכות ממקום אחד על דופן הריאה אל מקום אחר על דופן הריאה, או יוצרים הדבקות בין דופן הריאה לדופן בית החזה או לאחד האיברים הסמוכים לריאות. הסיבה שסריכת מטריפה מפני שהיא נוצרת מנקב שהיה בריאה, ואף שהסריכת סותרת אותו, בהמשך היא תתנתק והנקב יישאר פתוח ויגרום למותה של הבהמה (רש"י). ויש אומרים שהסריכת לא נוצרה מנקב, אלא שבעקבות הימתחות הסריכת היא תיתלש מהריאה ויישאר תחתיה נקב שיגרום למותה של הבהמה (תוס'). אמנם רק כשהסריכת 'שלא כסדרן' היא מטריפה, מפני שהיא נסרכת בין שני מקומות שאינם צמודים זה לזה, וגורמת לדופן הריאה להימתח בעת נשימתה של הבהמה, עד שלבסוף הסריכת תיתלש ויישאר תחתיה נקב שיגרום למותה של הבהמה. אבל אם הסריכת 'כסדרן', היינו שהיא נסרכת בין שני מקומות שממילא צמודים זה לזה, היא כשרה. מפני שבעת נשימת הבהמה היא לא גורמת להימתחות לא טבעית של דופן הריאה, וממילא אין לחשוש שיווצר שם נקב (חולין מו, ב)

ככלל, שתי מחלוקות ישנן בדיון הסריכות. האחת, היכן מקום הסריכות 'כסדרן' הכשרות, והיכן מקום 'שלא כסדרן' הטרפות. השנייה, והיא העיקרית יותר למעשה, האם סריכת 'שלא כסדרן' תמיד טריפה או שרק סריכת שיש תחתיה נקב היא טריפה וכדי לבדוק זאת יש לבצע בדיקת בצבוצ או בדיקת מיעוד ומשמוש. במחלוקת הראשונה, רבי יוסף קארו מיקל והרמ"א מחמיר. ובשנייה, שהיא החורצת את דינן של רוב הבהמות, רבי יוסף קארו מחמיר והרמ"א מיקל.

טו. המאור לכשרות (לוינגר) חלק ג, עמ' 126

המקובל היום ברפואה הוא מצב ביניים. הסריכת מופיעה בריאה כתוצאה מדלקת ריאות. בשעת דלקת נעשה קרום הריאה חדיר וחמרים יוצאים מתוכו, על מנת ליצור רקמה חזקה יותר החלמה. לפיכך הסריכת היא קרום חדש חזק, שנוצר מחוץ לריאה. הדבקות אלו הן שכיחות ביותר.

טז. הדגמה של בדיקת חלק:

https://www.youtube.com/watch?v=Kd5OaYH7gsU&ab_channel=%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%94%D7%A9%D7%9D%D7%90%D7%9C%D7%99

יז. שיעור והדגמה של סריכת ריאה, ר' דן כהן, כולל יד שאל:

<https://youtu.be/bPCDP45DyWw>

30: 25-35: 30 סריכות סמוכות זו לזו:

<https://youtu.be/bPCDP45DyWw?t=1826>

1: 06: 20 סריכת תלויה:

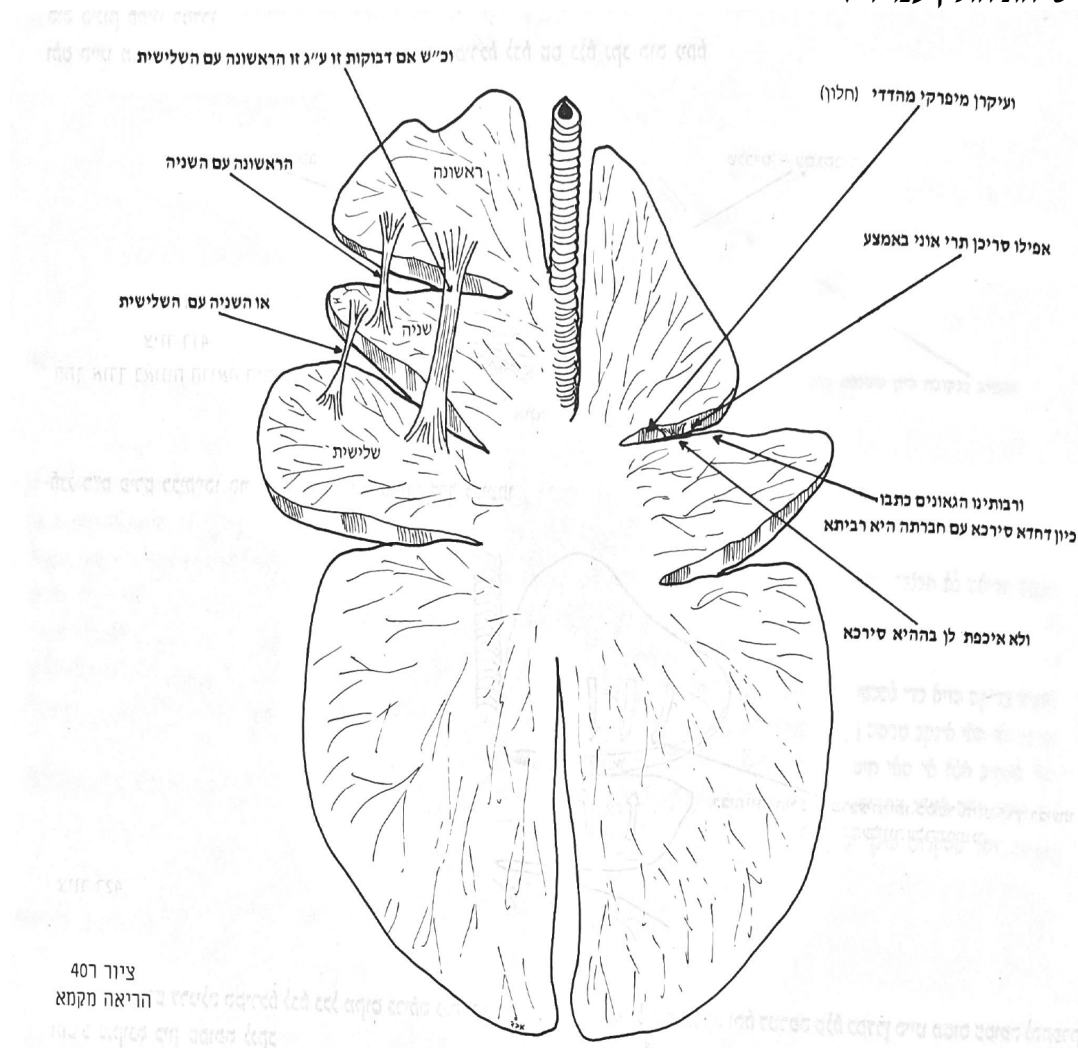
<https://youtu.be/bPCDP45DyWw?t=4018>

1: 11: 00 סיכום שלושת סוגי הסריכות:

<https://youtu.be/bPCDP45DyWw?t=4257>

<http://kosher-maor.co.il/books-of-kashrut/>

יט. שיחת חולין עמ' ריז

כ. תורת הבית הקצר בית ב שער ג דף לה עמוד א

וכל סירכות שאמר, אין הפרש בין שתהיה עבה וחזקה, ובין שתהיה דקה שבדקות, לא כהללו שממעכין ביד ואם נתמעכה תולין להקל שאין סירכא זו אלא ריר, וכל שנוהג כן כאילו מאכל טריפות לישראל, שזה לא שמענו לחכמים בשום מקום. סירכא היוצאה בין מהאונות בין מהאומה בין מן החתוכים בין מן הגב, והיא תלויה ואינה נסרכת למקום אחר, מותרת. ויש אומרים שצריכה בדיקה, ויש מתירין אותה לגמרי ובלא בדיקה ולזה דעתי נוטה.

כא. שולחן ערוך יורה דעה הלכות טריפות סימן לט סעיף י - יג

(י) כל מקום שאסרו סרוכת הריאה אין הפרש בין שתהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגודל, ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולין להקל, וכל הנוהג כן כאילו מאכל טריפות לישראל.

(יא) יש מי שכתב שמכניס אצבעו תחת הסרכא ומגביה קצת, אם נפסקה מחמת הגבהה כל שהוא, סרכא בת יומא היא וכשרה, ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדק כשר וירא את ה' מרבים.

(יג) יש מי שאומר שהבדק יכניס ידו בבהמה בזרירות בלא רפיון ידים, ואם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבדק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן; ואם לאו, רירא היא וכשרה; ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדק כשר וירא את ה' מרבים.

הגה: ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעך בהם, ואומרים שסרכא אם ימעך אדם בה כל היום לא תנתק ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל; ואומרים שאינו סרכא אלא ריר בעלמא (מהרי"ו) וכל

בו), ואף ע"פ שהוא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו; ומכל מקום צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע לזהר למעך בנחת שלא ינתק בכת. ויש מקומות שאין נוהגין למעך ולמשמש בסרכות הורדא אם נסרכה למקום אחר, וכל מקום שתסרך טריפה (כך שמע וכן נראה מלשון הר"ד ן' חייא שבב"י); ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה, ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בורדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרן, מאחר שסרכא שלא כסדרן טריפה מוזכר בגמרא ואין חולק עליו, אין לסמוך אדברי מקילין בענין המעוך והמשמושים (וכ"מ מלשון מהרי"ו שאין חלוק); אבל המנהג בעירנו למשמש ולמעך בכל הסרכות, ואין חילוק בין סרכא לסרכא; ונכון לחוש למה שכתבתי, אם לא בהפסד מרובה. עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות גדיים וטלאים (מצא כתוב) ועגלים הרכים, ולא למעך בהם כלל, כי יש קבלה בזה להטריף כי הסרכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוץ.

כב. כנסת הגדולה הגהות בית יוסף יורה דעה סימן לט

וכן כתב הרשב"א בתשו' כו'. נ"ב: חלק א' סימן ש"ד. וסיים, וכי אין סירכא אלא אם היא כעבות העגלה שמושכין בה ואינה יכולה להנתק, או איזה שיעור נקבע בדבר, יש משמוש אצבעות שאפילו הריאה והקנוקנות ימחו בכך. סוף דבר, אל תשמעו להקל בדבר זה בשום צד כלל, ע"כ. ובסימן ש"ה כתב, שהמעך סירכא ביד אינו חשוד להקל באיסורין ולפרוץ בדברי תורה ולא בקבלת חכמי התלמוד, אלא שתולה דבריו בשקול הדעת ובמשא ובמתן שבהלכה, אף על פי שנמצאת דעתו בטלה אין הלכה כדבריו, אין מסלקין אותו ואין נמנעין מבדיקותיו, אלא מתירין בו ומודיעין אותו שהוא טועה, ואם שמע לדברי חבריו הגדולים ממנו בחכמה מוטב, ואם לאו מסלקין אותו, ע"כ. אבל רש"ל בסימן נ"ו כתב, המנהג בכל אשכנז למעך הסירכות באצבעותיו, אף שהרשב"א כתב שזה לא שמענו מחכמים בשום מקום כו', לא שמעתי אינה ראייה, ודברי המתירין אני אומר עליהם ברוך שבחר בהם ובדבריהם, שמושג בשכל ובחוש שכך הוא. ואף מדברי הרא"ש משמע בהדיא שאם מנתקת בכך שהיא כשרה, אין צריך שיכניס ידו בנחת ולא בחוזק. והעתיק דברי רש"ל אלו ש"ך באות ל"ג. ובמור"ם כתב, ויש מתירין למשמש בסירכות ולמעך בהם, ואומרים שסירכא אם ימנע בה אדם כל היום לא תנתק, ולכן כל מקום שיתמעך תולין להקל, ואומרים שאינו סירכא אלא ריר בעלמא. ואף על פי שהוא קולא גדולה, כבר נהגו כל בני מדינות אלו, ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמוכו, ומכל מקום צריך הבודק להיות ירא אלקים, שיודע לזהר למעך בנחת שלא ינתק בכת, ע"כ. וכ"כ הלבוש, והדרישה אות י"א, והב"ח, ול"ח אות ס"ב, ודמ"א. ובתשו' להר"ם מלובלין סימן נ"ה כתב, נהגו למעך ביד ובכת, והואיל וכבר הוחזקו במנהגם איני מוחה בידם, ובעיני כל הממעט למעך בסירכות הרי זה משובח, והכל לפי ראות עיני הבודק, אם יראה שהיא סירכא רכה דומה לריר ומנתקת בקלות ימעך, ואם לאו ימשוך ידו המינה, אם לא בהפסד מרובה, ע"כ. ומתוך דברי מהרשד"ם בחי"ד בסימן מ"ד, ובהל' טרפיות סימן ט"ל, אני מבין שסובר דהרשב"א והרא"ש לא פליגי, דלא כתב הרשב"א, ודלא כהללו הממעכין ביד, וכל הנוהג כן כאלו מאכיל טריפות אלא בממעך, אבל בסירכא הניתקת כשהטבח מכניס ידו בנחת, לא פקפק הרשב"א, ומותר לעשות כן, וכ"כ דמ"א.

כג. ערוך השולחן יורה דעה סימן לט סעיף קי

והנה אחרי שנתאמת הנסיון לאלפים ולרבבות שהסירו הסרכות ולא בצבצו בהבדיקה ולשיטת רש"י דאין סרכא בלא נקב הרי בהכרח שאם היתה סרכא גמורה שתבצבץ וצריך אתה לומר אחד משני דברים או שאין אנו בקיאים בהסרת הסרכא שבאמת עדיין לא הוסרה כולה רק אנו סוברים שסרה כולה וטועין בזה או שהוסרה כולה ובאמת היא מבצבצת רק אין אנו בקיאים בבדיקה ואנו סוברים שאינה מבצבצת והנה דבר זה א"צ סתירה דנהי שנאמר שאין אנו בקיאים אבל הלא גם לנו יש עינים ולא עורים אנחנו והעיון הוא במקום אחד וכי מאות ואלפים שוחטים ובודקים ומעשים הנעשים בכל יום ובכל עת ובכל שעה ורואים שהריאה נקייה ויפה ושלימה ופשיטא שאין זה סרכא כלל דאם היתה סרכא היתה מבצבצת כמו שבאמת אנו רואים בחוש שסרכא גמורה כשמתחילין לפורקה מיד מבצבץ [ת"צ ס"ד להגאון מהר"צ מגלוגא]:

כד. ערוך השולחן יורה דעה סימן לט סעיף כב - כג

(כב) האמנם מה שיש לנו לשאול על שיטה זו דאם כל סרכא היא מחמת נקב בע"כ שמתחלה נתהוו הנקב ואח"כ במשך העת המשקה יצאה דרך הנקב מעט מעט ונקפה ונעשה קרום וקודם זה היה נקב וא"כ למה אנו רואין בחוש שהסרכות מצויות הרבה מאד כמעט ברוב הבהמות ונקב בפועל ממש בלא סרכא אין אנו רואים אף באחת ממאה ועוד יותר הרבה ואין לא איתרמי שישחטו בהמות קודם שעלו הסרכות על הנקבים ועוד הרי דבר פשוט הוא בכל הש"ס דרוב בהמות כשרות הן וזה אנו רואים בחוש דרוב בהמות יש בהם סרכות ואי כל סרכא אינה בלא נקב הוי תרתי דסתרי:

(כג) ותשובת שאלה זו כן הוא דוודאי אם כל מה שאנו רואים סרכות בבהמה היו סרכות ודאית היתה שאלה גדולה ואין עליה תשובה אמנם האמת דהרבה יש מהם שאינם סרכות כלל ויש מהן רירין בעלמא ויש מהן שנראה לעינים שהוא כקרום שלישי וכמעשה דריינו"ס ויש מהן שהם רק מעור העליון...

כה. פניני הלכה, עמ' כשרות פרק כ, ח, הערה 19

אחוזי היכשר' והיחלק' בימינו : בספר 'מאור לכשרות' חלק 'הכנת הבשר' עמ' 110-104, 136-137, סיכום שבארץ : עגלי בשר בני ששה חודשים עד שנתיים : 30% חלק, 53% כשר לשיטת המקילים, 17% טרף לכל השיטות. בפרות מבוגרות שנשחטו אחר תקופת חליבה ממושכת, כמעט ואין חלק, כ-40% כשר, ו-60% טרף. רוב הבשר המשווק בארץ מגיע מדרום אמריקה. בארגנטינה בעגלי בשר : 35% חלק, 35% כשר, כ-30% טרף. לגבי בהמה דקה בארץ, נערכו פחות בדיקות, אולם מאחת הבדיקות עלה, שכ-23% טרף, ו-77% חלק וכשר. רוב הטריפות הללו מסירות הריאה, אולם יש גם טריפות מחמת סיבות נוספות, שהשכיחה שבהן, הימצאות של מסמר או חוט תיל בבית הכוסות. מבדיקות שונות התברר ששלושה מרכיבים עיקריים משפיעים על אחוז הסירכות. (א) ככל שהבהמה מבוגרת יותר אחוז הסירכות עולה. (ב) ככל שתנאי גידולה פחות טובים יש לה יותר סירכות, וכאשר אינה נחשפת לרוחות פריצים ומקבלת טיפול בעת הצטננות, תופעת הסירכות פוחתת. (ג) יש גזעים שבהם שכיחות הסירכות עולה, כגון בגזעי החלב. (לעיון בספר מאור לכשרות במלואו)

כו. שו"ת יביע אומר חלק ה - יורה דעה סימן ג

נשאלתי מאדם ירא שמים, בהיות שלפי מנהגינו בארצנו הקדושה אין אנו אוכלים מבשר בהמה אלא אם כן הוא בשר חלק (גלאט), בלי חשש סירכות כלל, וכדעת מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, והנה הוזמן לסעודת מצוה שעורך אחד ממשפחתו, שקונה סתם בשר כשר מן השוק, אם רשאי לאכול שם מפני כבוד משפחה מבלי לחקור אם הבשר חלק, או לא.

א. פתח דברי יאיר להודיע בקיצור נמרץ חומר הענין, כי בעוה"ר כמעט שנשתכח הדבר גם מאנשים החרדים לדבר ה', והמדקדקים במצות, ואילו כאן מחוסר ידיעה פשתה המספחת לאכול סתם בשר כשר, שהוא בחזקת שהוכשר ע"י מיעוד ומשמוש הסירכות או קילוף בצפורן וכיו"ב, ואינם נוהרים לדרוש מהקצב אך ורק בשר שחתום עליו חלק או גלאט, וכגון דא מצוה רבה לאודועי, ובפרט לדין הספרדים ועדות המזרח דנקטינן בתר שפולי גלימיה דמרן ז"ל, שכל הפורש ממנו כפורש מן החיים...

ב. ניהדר אנפין לנ"ד, כי הנה בשו"ת דבר שמואל אבוהב (סי' שכ) נשאל, אודות ספרדים שהולכים לערי אשכנז, אם יכולים לאכול משחיטתן, או מאחר שהספרדים מחמירים יותר בבדיקת הריאה יש להם להחמיר כחומרי מקום שיצאו משם. והשיב, שאם ידע האורח שנמצאת ריעותא באותה בהמה, יש לו להמנע מאכילתה, מבלי שירגישו בטעם חומרתו, אלא יתלה המניעה בסיבה אחרת. ומעשים בכל יום בכמה תמימי דרך ההולכים בתורת ה' שנמנעים ממאכלות ומשקים שנוהגים בהם איסור, מבלתי הודע סיבת מניעתם. אבל בסתם בשר כשר הנאכל באותן מקומות נראה פשוט שאין להחמיר מספק פן נמצאת ריעותא באותה בהמה, כיון שעיקר בדיקת הריאה מדרבנן, ואם בא כלב או גוי ונטלה והלך לו הבהמה מותרת, ואין חוששים לומר שמא נקובה או סרוכה היתה. וכמו שפסק מרן בש"ע (סי' לט ס"ב). וכ"ש היכא דאיכא ספק ספיקא, שמא לא היתה ריעותא, ושמה הלכה כד' המכשירים. עכת"ד...

מסקנא דדינא שיש להתיר למי שנוהר לאכול בשר חלק בלבד, לסעוד על שלחנו של מי שאינו נוהר בזה ואוכל בשר כשר מן הבא בידו, ובפרט במקום סעודת מצוה. הנלע"ד כתבת, והשי"ת יאיר עינינו בתורתו אמן.

ג. כשר חלק וגלאט למעשה

כז. סיכום הנלע"ד למעשה :

- א. שיקול להקל הוא שבמציאות רואים שרוב הבהמות עם סירכות וחיות, ממילא יש מקום רב להכריע לקולא במחלוקות הפוסקים. או לכל הפחות לראות בה ספק אם זה דרבנן או דאורייתא (כפי שטען ערוך השלחן)
- ב. שיקול להחמיר הוא שחלק מהקולות מבוססות על מנהג הנובע מקשיים כלכליים ונוגד את דעת רוב הפוסקים בפרשנות הגמרא. ממילא במציאות השפע של ימינו ראוי להמנע מקולות אלו.
- ג. ככלל מקובל שאשכנזים מחמירים וספרדים מקלים. אך כלל זה אינו חד ממדי, יש ספרדים רבים בעיקר חכמי המערב שהקילו כדעת הרמ"א ואף יותר מממנו. מאידך יש אשכנזים רבים שנטו להחמיר לכתחילה. לענ"ד בסוגיה חמורה שכזאת שהצדדים היו ידועים לכולם ראוי שלא לשנות ממנהגי אבות ואין לבטלם ללא סיבה.
- ד. גם לספרדים יש שהקילו לפי הכלל ספק ספיקא וזהו שיקול גם לפוסקים כמרן כשאוכלים אצל מי שאינו מחמיר. כלל זה מתקיים גם היום למרות שהחלוקה היא ברורה לכאורה, כיוון שעדיין יש חומרות רבות שאינן מגוף המחלוקת ויתכן והם מקור הבשר הכשר וממילא נשאר הספק.
- ה. לענ"ד זה המקום ליישום הכלל 'המחמיר תבוא עליו הברכה' בפרט לאור העובדה שהשחיטה היא תעשייתית, והמחמיר יכול להציל עצמו מספקות שהיה ראוי להחמיר בהם אבל הרב נותן הכשרות הקיל בהם. אם זאת יש להפריד בין החמרא לכתחילה לבין החמרא בדיעבד ובוודאי במקום שפוגע באחרים.